

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจประเทศไทยเมื่อปี 2540 ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างรุนแรง ทำให้เกิดปัญหาการด้อยโอกาสมีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้น ปัญหาการถูกเลิกจ้าง จากภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการต่างๆ และอัตราการว่างงานเพิ่มสูงขึ้น ระดับรายได้ที่แท้จริงเฉลี่ยต่อหัวของคนไทย ลดลงอย่างต่อเนื่องอีกทั้งยังต้องแบกรับภาระปัญหาข้าวของแพงขึ้น โดยกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ แรงงานนอกระบบ ที่ไม่มีรายได้ประจำหรือมีรายได้ไม่มากนัก งานที่ทำขาดความมั่นคง มีความเสี่ยงและมีอันตรายต่อสุขภาพ ส่งผลให้มาตรฐานความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานนอกระบบลดลง เพราะยังขาดหลักประกันในการดำรงชีวิตการเข้าไม่ถึงกองทุน ประกันสังคมและบริการอื่น ๆ ทำให้กลุ่มแรงงานนอกระบบเหล่านี้กลายเป็นผู้ด้อยโอกาสทาง สังคมในด้านหลักประกันชีวิตขั้นพื้นฐานและไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายประกันสังคม จำนวนแรงงานนอกระบบเหล่านี้มีโอกาสเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆซึ่งพบว่ามีมากกว่าจำนวนแรงงานใน ระบบที่ได้รับการคุ้มครองประกันสังคม (สำนักนายกรัฐมนตรื, 2545 : 9)

ตารางที่ 1.1 แสดงภาพรวมจำนวนและร้อยละของแรงงานในระบบและนอกระบบ ตามรายภาค จำแนกตามเพศ โดยในประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด 64 ล้านคนในปี 2553 ผลการสำรวจ ของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2553 พบว่าผู้ที่มีงานทำทั้งหมด 38.6 ล้านคน โดยมีผู้ทำงานในระบบ หรือแรงงานในระบบมีประมาณ 14.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 37.6 และที่เหลือเป็นผู้ทำงานที่ไม่ได้ รับความคุ้มครองและไม่มีความหลักประกันทางสังคมจากการทำงานหรือเรียกว่าแรงงานนอกระบบ มี จำนวนสูงถึง 24 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 62.4 เมื่อพิจารณาตัวเลขแต่ละภาคเปรียบเทียบกันก็จะ แสดงให้เห็นว่าโดยรวมแล้วจำนวนแรงงานในระบบมีจำนวนน้อยกว่าแรงงานนอกระบบที่มี จำนวนเพิ่มสูงมากขึ้น

ตารางที่ 1.1 แรงงานในระบบและนอกระบบตามรายภาค จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2553

หน่วย : พันคน

รายการ	รวม	ภาค				
		กทม.	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
1. ผู้มีงานทำ	38,691.6 (100.0)	3,846.9 (100.0)	9,350.1 (100.0)	7,187.6 (100.0)	12,956.7 (100.0)	5,350.2 (100.0)
ชาย	20,908.6 (54.0)	1,958.1 (50.9)	4,998.1 (53.5)	3,872.8 (53.9)	7,123.1 (55.0)	2,956.5 (55.3)
หญิง	17,783.0 (46.0)	1,888.9 (49.1)	4,352.0 (46.5)	3,314.8 (46.1)	5,833.6 (45.0)	2,393.7 (44.7)
2. แรงงานในระบบ	14,557.8 (37.6)	2,546.9 (66.2)	4,822.9 (51.6)	2,042.5 (28.4)	2,904.4 (22.4)	2,241.0 (41.9)
ชาย	7,907.7 (20.4)	1,276.8 (33.2)	2,592.9 (27.7)	1,115.0 (15.5)	1,644.4 (12.7)	1,278.6 (23.9)
หญิง	6,650.1 (17.2)	1,270.1 (33.0)	2,230.0 (23.9)	927.6 (12.9)	1,260.0 (9.7)	962.4 (18.0)
3. แรงงานนอกระบบ	24,133.7 (62.4)	1,300.0 (33.8)	4,527.2 (48.4)	5,145.1 (71.6)	10,052.3 (77.6)	3,109.2 (58.1)
ชาย	13,000.9 (33.6)	681.2 (17.7)	2,405.2 (25.7)	2,757.9 (38.4)	5,478.7 (42.3)	1,677.9 (31.4)
หญิง	11,132.9 (28.8)	618.8 (16.1)	2,121.9 (22.7)	2,387.2 (33.2)	4,573.6 (35.3)	1,431.3 (26.8)

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือ ร้อยละของแรงงานแต่ละกลุ่มเป็นรายภาค

ซึ่งแรงงานนอกระบบเหล่านี้ นับได้ว่ามีความสำคัญในการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยที่แรงงานนอกระบบเหล่านี้ไม่ได้รับการดูแลอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการไม่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายแรงงาน ส่งผลให้แรงงานนอกระบบไม่ได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม ไม่มีหลักประกันด้านสวัสดิการหรือการประกันสังคมเช่นเดียวกับแรงงานในระบบ ดังนั้นเพื่อสร้างระบบการดูแลคุ้มครองกลุ่มแรงงานนอกระบบอย่างครอบคลุมและทั่วถึงโดยเฉพาะในภาวะที่เศรษฐกิจกำลังส่งผลกระทบต่อผู้มีรายได้น้อย รัฐบาลจึงได้จัดทำนโยบายเกี่ยวกับการ

ประกันสังคมให้แก่แรงงานนอกระบบ ซึ่งจากเดิมที่ผ่านมาได้มีการจัดตั้งโครงการประกันสังคมเปิดให้กลุ่มแรงงานนอกระบบสมัครเข้ามาเป็นผู้ประกันตนโดยสมัครใจตามมาตรา 40 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่เป็นแรงงานนอกระบบ เกษตรกร คนยากจน หาเช้ากินค่ำ ที่ไม่สามารถเข้าสู่ระบบที่มีอยู่ได้ให้ได้รับสวัสดิการมีหลักประกันความมั่นคงในชีวิต โดยผู้ประกันตนเป็นผู้จ่ายเงินสมทบฝ่ายเดียวปีละ 3,360 บาท/ปี และได้รับสิทธิประโยชน์เฉพาะ 3 กรณีคือ สิทธิประโยชน์กรณีคลอดบุตร ได้รับการชดเชยค่าคลอดบุตร เหมาจ่าย 3,000 บาท/ครั้ง คนละไม่เกิน 2 ครั้ง เงื่อนไข เป็นผู้ประกันตนมาแล้วไม่น้อยกว่า 9 เดือนติดต่อกัน สิทธิประโยชน์กรณีทุพพลภาพ ได้รับการชดเชย ค่ารักษาพยาบาลตามอาการ ทุพพลภาพเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินเดือนละ 1,000 บาท เงินทดแทนการขาดรายได้เป็นรายเดือน อัตรา 50 % ของค่าจ้างขั้นต่ำรายวัน สูงสุด เป็นเวลา 15 ปี นับแต่เดือนที่ทุพพลภาพ เงื่อนไข เป็นผู้ประกันตนมาแล้วไม่น้อยกว่า 36 เดือน ติดต่อกัน และสิทธิประโยชน์กรณีเสียชีวิต ได้รับการชดเชย ค่าทำศพ 100 เท่าของค่าจ้างขั้นต่ำรายวันในอัตราสูงสุด เงื่อนไข กรณีตายด้วยอุบัติเหตุ ได้รับสิทธิทันที กรณีตายด้วยสาเหตุอื่นที่มีสิทธิได้รับหลังจากเดือนที่ผู้ประกันตนได้ออกเงินสมทบ(<http://www.maemaiplengthai.com>, 2554)

แต่ก็เกิดปัญหาคือ ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการน้อยมากถึงแม้ต่อมาสำนักงานประกันสังคมได้พยายามแก้ปัญหาทำการปรับลดการส่งเงินมาเป็น 280 บาท/เดือน ก็ยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจเพียงพอให้ประชาชนเข้ามาสู่ประกันสังคมได้ แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างสิทธิประโยชน์และเบี้ยประกันที่เป็นอยู่นั้น ไม่ได้สอดคล้องกับความต้องการของแรงงานนอกระบบทำให้ไม่เกิดการจูงใจในการสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนในประกันสังคมหรือ อาจเพราะบางกรณีแรงงานนอกระบบก็ไม่มี ความจำเป็นต้องใช้

ด้วยเหตุนี้จึงมีแนวคิดที่จะขยายความคุ้มครองด้านหลักประกันทางสังคม โดยการยกร่างกฎหมายปรับปรุงสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ให้รัฐบาลและผู้ประกันตนร่วมกันรับภาระค่าใช้จ่ายและปรับชุดสิทธิประโยชน์ ให้สอดคล้องกับความต้องการและกำลังความสามารถในการจ่ายของแรงงานนอกระบบ โดยปรับปรุงสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนจากเดิม 3 กรณี ให้เป็น 5 กรณี ได้แก่ คลอดบุตร ชดเชยรายได้เมื่อเจ็บป่วย ทุพพลภาพ เสียชีวิตและ บำเหน็จชราภาพ จึงได้มีการเปิด ทางเลือก 2 ทางเลือกโดยสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2 (กรณีคลอดบุตร ได้รับสิทธิบัตรทองอยู่แล้ว)

ตารางที่ 1.2 แสดงทางเลือกการเกิดสิทธิเปรียบเทียบระหว่างทางเลือกที่ 1 และทางเลือกที่ 2

รายการ	ทางเลือกที่ 1	ทางเลือกที่ 2
ชดเชยรายได้เมื่อเจ็บป่วย	✓	✓
ทุพพลภาพ	✓	✓
เสียชีวิต	✓	✓
บำเหน็จชราภาพ	X	✓

ที่มา : สำนักงานประกันสังคมและกระทรวงแรงงาน (2554)

จากตารางที่ 1.2 แสดงทางเลือกการเกิดสิทธิเปรียบเทียบระหว่างทางเลือกที่ 1 และทางเลือกที่ 2 ซึ่งสามารถอธิบายตามรายการสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับในแต่ละทางเลือกซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันคือ ในทางเลือกที่ 1 ผู้ประกันตนต้องจ่ายเงินสมทบ 100 บาท/เดือน โดยที่ ประชาชนจ่าย 70 บาท รัฐบาลอุดหนุน 30 บาท โดยจะได้รับสิทธิประโยชน์ 3 กรณี คือ กรณีเงินทดแทนการขาดรายได้ และประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ได้รับเงินชดเชย 200 บาท/วัน ไม่เกิน 20 วัน/ปี นอนอย่างน้อย 2 วันขึ้นไป จ่ายเงินสบทบอย่างน้อย 3 ใน 4 เดือน กรณีทุพพลภาพ ได้รับการชดเชยตามการจ่ายเงินสบทบคือ จ่าย 6 ใน 10 เดือน รับ 500 บาท/เดือน เป็นเวลา 15 ปี จ่าย 12 ใน 20 เดือน รับ 650 บาท/เดือน เป็นเวลา 15 ปี จ่าย 24 ใน 40 เดือน รับ 800 บาท/เดือน เป็นเวลา 15 ปี จ่าย 36 ใน 60 เดือน รับ 1,000 บาท/เดือน เป็นเวลา 15 ปี และกรณีเสียชีวิต ได้รับเงินก้อน ค่าจัดการศพ 20,000 บาท จ่ายสบทบไม่น้อยกว่า 6 ใน 12 เดือน และทางเลือกที่ 2 ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบ 150 โดยที่ประชาชนจ่าย 100 บาท รัฐบาลอุดหนุน 50 บาท โดยจะได้รับสิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับทางเลือกที่ 1 และเพิ่มสิทธิประโยชน์กรณีบำเหน็จชราภาพอีก 1 กรณี โดยจะได้รับเงินก้อนจากการออมขั้นต่ำ 50 บาทในแต่ละเดือน เมื่ออายุครบ 60 ปีบริบูรณ์หรือเมื่อไม่ประสงค์เป็นผู้ประกันตนต่อ ทั้งนี้ ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบตามทางเลือกที่ 2 นั้น สามารถจ่ายเงินสมทบกรณีบำเหน็จชราภาพเพิ่มขึ้นได้ไม่เกินเดือนละ 1,000 บาท (www.sadathailand.org/index.php?option = com_rokdown Loads, 2554) จากการเปิดเผยสิทธิประโยชน์ประกันสังคมมาตรา 40 ในภาคสมัครใจ ที่มีให้เลือกในแต่ละทางเลือกที่ 1 และ ทางเลือกที่ 2 ให้แก่แรงงานนอกระบบซึ่งก็มีทั้งผู้ที่สนใจเข้าร่วม และผู้ที่ไม่สนใจเข้าร่วมก็อาจเนื่องจากยังคงมีความรู้เกี่ยวกับการขยายสิทธิผู้ประกันตนน้อย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาโดยเลือก จังหวัดเชียงใหม่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาแรงงานนอกระบบ ซึ่งนับได้ว่ามีจำนวนแรงงานนอกระบบค่อนข้างมากหลากหลายกลุ่มอาชีพ ซึ่งสามารถแสดงจำนวนผู้มีงานทำที่อยู่ในแรงงานนอกระบบจำแนกตามอาชีพและเพศ ของจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2553 ได้ดังตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3 จำนวนผู้มีงานทำที่อยู่ในแรงงานนอกระบบ ในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2553
จำแนกตามอาชีพและเพศ

หน่วย : คน

อาชีพ	ชาย	หญิง	รวม
ด้านการเกษตรและประมง	138,719	105,980	244,700
พนักงานบริการ	49,568	72,378	121,946
ด้านความสามารถทางฝีมือ	47,941	31,747	79,689
อาชีพพื้นฐานต่างๆ	39,925	34,894	74,819
ผู้ปฏิบัติงานโรงงานเครื่องจักร	16,419	1,308	17,727
ผู้บัญญัติกฎหมายและผู้จัดการ	9,769	5,245	15,014
วิชาชีพด้านเทคนิค	3,146	4,595	7,741
วิชาชีพด้านต่างๆ	2,183	3,945	6,128
เสมียน	1,193	198	1,390
คนงานซึ่งมิได้จำแนกไว้ในหมวดอื่น	0	0	0
แรงงานนอกระบบ (รวม)	308,863	260,291	569,154

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่ (2553)

จากตารางที่ 1.3 แสดงให้เห็นถึงจำนวนผู้มีงานทำที่อยู่ในแรงงานนอกระบบจำแนกตามอาชีพและเพศ ในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2553 จากการสำรวจของสำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2553 พบว่า มีการจำแนกตามอาชีพ 10 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ แรงงานในภาคเกษตรและประมง ผู้ใช้แรงงานในภาคบริการต่างๆ ผู้ประกอบอาชีพความสามารถทางฝีมือ อาชีพพื้นฐานต่างๆผู้ปฏิบัติงานโรงงานเครื่องจักร ผู้บัญญัติกฎหมายและผู้จัดการ วิชาชีพด้านเทคนิค วิชาชีพด้านต่างๆ เสมียน และคนงานซึ่งมิได้จำแนกไว้ในหมวดอื่นๆ โดยจำนวนทั้ง 10 กลุ่มอาชีพ เป็นชาย 308,863 คน เป็นหญิง 260,291 คน มีจำนวนรวมทั้งหมด 569,154 คน ซึ่งแรงงานนอกระบบเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ผู้ศึกษาจึงเลือกที่จะศึกษากลุ่มแรงงานนอกระบบจำนวนทั้ง 10 กลุ่มอาชีพ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยจะศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของแรงงานนอกระบบในเรื่องการประกันสังคม และ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกทำประกันสังคมและเลือกไม่ทำประกันสังคมตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 สำหรับแรงงานนอกระบบ ในจังหวัดเชียงใหม่

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษา การเลือกประกันสังคมตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 สำหรับแรงงานนอกระบบ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจของแรงงานนอกระบบในเรื่องการประกันสังคม ตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกประกันสังคม สำหรับแรงงานนอกระบบ ตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

เพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐในการเลือกประกันสังคมสำหรับแรงงานนอกระบบตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

แรงงานนอกระบบ ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

1.5 นิยามศัพท์

แรงงานนอกระบบ (Informal Worker) คือ ผู้ใช้แรงงานที่ทำงานโดยไม่มีสัญญาการจ้างงานที่เป็นทางการ แรงงานนอกระบบจึงเป็นแรงงานที่ไม่ได้อยู่ในกรอบ ความคุ้มครองของกฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายประกันสังคม เช่นผู้ประกอบอาชีพอิสระ เกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน มอเตอร์ไซค์รับจ้าง หาบเร่ แผงลอย ฯลฯ

แรงงานในระบบ (Formal Worker) คือ แรงงานที่ทำงานในระบบการจ้างงานที่มีรายได้ประจำ มีเงินเดือนที่แน่นอน ได้รับการคุ้มครองสวัสดิการต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้แรงงานในระบบยังมีโอกาสที่จะก้าวหน้าในชีวิตการทำงาน และได้รับสิทธิคุ้มครองจากการประกันสังคม การประกันสุขภาพ และประกันสุขภาพด้วย

สิทธิประกันสังคม หมายถึง โครงการที่รัฐจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้หลักประกันแก่ประชาชน ให้มีความมั่นคงในการดำรงชีพ กองทุนนี้จะจ่ายให้แก่ประชาชนผู้ส่งเงินสมทบเมื่อประสบเคราะห์กรรมต่าง ๆ เช่น ในเรื่องการเจ็บป่วย ในเรื่องการคลอดบุตร ในเรื่องการประสบอุบัติเหตุจนทุพพลภาพ การเสียชีวิต ตลอดจนจนถึงการชราภาพ

การประกันสังคม คือ การสร้างหลักประกันในการดำรงชีวิตในกลุ่มของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อรับผิดชอบในการเฉลี่ยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการเจ็บป่วย ตาย ทูพพลภาพ คลอดบุตร และชราภาพ เพื่อให้ได้รับการรักษาพยาบาลและการชดเชย โดยผู้ประกันตนและรัฐบาล เป็นผู้จ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมร่วมกัน

กองทุนประกันสังคม (ประสบอันตรายไม่เนื่องจากการทำงาน) คือ เป็นกองทุนที่ให้หลักประกันแก่ผู้ประกันตนให้ได้รับประโยชน์ทดแทน เมื่อต้องประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ทูพพลภาพ หรือตาย ซึ่งไม่เนื่องจากการทำงาน รวมทั้งกรณีคลอดบุตร สงเคราะห์บุตร และชราภาพ

กองทุนเงินทดแทน (ประสบอันตรายเนื่องจากการทำงาน) คือ เป็นกองทุนที่ให้หลักประกันแก่ผู้ประกันตนให้ได้รับประโยชน์ทดแทน เมื่อต้องประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ทูพพลภาพหรือเสียชีวิต เนื่องจากการทำงาน

ทูพพลภาพ หมายความว่า การสูญเสียอวัยวะหรือสูญเสียสมรรถภาพของอวัยวะหรือของร่างกาย หรือสูญเสียสภาวะปกติของจิตใจ จนไม่สามารถทำงานได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนด หรือประกอบกรณีะกิจไม่ได้ เช่น ก่อนหน้าเคยรับจ้าง เป็นเดือนๆ ถือว่าสาหัสแล้ว ป่วยเจ็บด้วยอาการทุกขเวทนา หรือหย่อนกำลังความสามารถที่จะประกอบการทำงานตามปกติได้

ความต้องการ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์มีอยู่ตามธรรมชาติ เมื่อบุคคลบรรลุถึงความต้องการตามวัตถุประสงค์ของตนก็จะเกิดความนิยมชอบ เกิดความมั่นใจในตนเองและมีความมานะพยายามที่จะทำประโยชน์ต่อไปเพราะความต้องการเป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรม

ผู้ประกันตน หมายถึง สมาชิกผู้ซึ่งจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม ซึ่งจะก่อให้เกิดสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนต่างๆ มี 3 ประเภท คือ ผู้ประกันตนมาตรา 33 มาตรา 39 มาตรา 40

ผู้ประกันตนมาตรา 33 หมายถึง ลูกจ้างซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์และไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์ และลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนอยู่แล้วเมื่อมีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์แล้วยังเป็นลูกจ้างของนายจ้างเดิมอยู่ให้ถือว่า เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ต่อไป

ผู้ประกันตนมาตรา 39 หมายถึง ผู้ประกันตนโดยสมัครใจ ที่มีคุณสมบัติ คือ เคยทำงานให้กับนายจ้าง และได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 12 เดือน และได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนมาตรา 39 ภายใน 6 เดือน นับแต่วันสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตน

ผู้ประกันตนมาตรา 40 หมายถึง ผู้ประกันตน ซึ่งมีใช้ลูกจ้างตามมาตรา 33 ที่สมัครเป็นผู้ประกันตนมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์

ค่าจ้าง หมายถึง เงินทุกประเภทที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้างเป็นค่าตอบแทนการทำงานในวันและเวลาทำงานปกติ ไม่ว่าจะคำนวณตามระยะเวลาหรือคำนวณตามผลงานที่ลูกจ้างทำได้ และให้หมายความถึงเงินที่นายจ้างจ่ายในวันหยุด และวันลาซึ่งลูกจ้างไม่ได้ทำงานด้วย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะกำหนดจำนวนหรือจ่ายในลักษณะใด หรือโดยวิธีการใดและไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร ค่าจ้างปกติเท่านั้น ที่จะใช้เป็นฐานในการคำนวณการเก็บเงินสมทบ